

**Държавно образователно изискване
за придобиване на квалификация по
професията „Лютиер”**

Професионално направление:		
215	Художествени занаяти	
Наименование на професията:		
215010	Лютиер	
Специалности:		Степен на професионална квалификация:
2150101	Класически инструменти	Трета степен
2150102	Народни инструменти	Трета степен

София, 2009 г.

1. Входни характеристики

1.1. Изисквания за минимално входящо образователно равнище за ученици и за лица, навършили 16 г., съгласно Закона за професионалното образование и обучение

За обучение по професията „Лютиер“ с придобиване на трета степен на професионална квалификация минималното входящо образователно равнище за ученици е завършен седми клас или основно образование, а за лица, навършили 16 г. – средно образование или придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование.

1.2. Изисквания за входящо квалификационно равнище или професионален опит

За лица, завършили професионално обучение по професиите „Художник“ (специалност „Художествена дърворезба“), „Музикант-инструменталист“ (специалности „Цигулка“, „Виола“, „Виолончело“, „Контрабас“, „Класическа китара“, „Гъдулка“, „Тамбура“), „Дърворезбар“, „Техник-технолог в дървообработването“, „Оператор в дървообработването“, „Работник в дървообработването“ и др. от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от ЗПОО (Съгласно Заповед на министъра на образованието и науката № РД 09-413/12.05.2003 г., изм. и доп. със Заповед №РД 09-04/08.01.2004 г., Заповед №РД 09-34/22.01.2004 г., Заповед № РД 09-255/09.04.2004 г., Заповед № РД 09 – 274 / 18.02.2005 г., Заповед № РД 09-1690/29.09.2006 г., Заповед № РД 09-828/29.06.2007 г., Заповед № РД 09-1891/30.11.2007 г., Заповед № РД 09-298/19.02.2009г.), както и за лица с професионален опит по тази професия е необходимо надграждащо обучение, включващо усвояване на компетенции, които кандидатът за обучение не притежава до този момент. Съдържанието на това обучение се определя след сравнение на компетенциите и резултатите от обучението, описани в Държавните образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по съответните професии.

2. Описание на професията

2.1. Трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти, изисквания за упражняване на професията, определени в законови и подзаконови актове (здравословно състояние, правоспособност и др.)

Лютиерът изработва и поправя класически струнни музикални инструменти (цигулка, виола, виолончело, контрабас и китара), народни струнни музикални инструменти (тамбура и гъдулка) и необходимите аксесоари за тях. Той подбира и подготвя дървения материал, нужен за изработка на инструментите, приготвя грундовете, лаковете и политурите за финална обработка на дървото, настройва акустически изработените от него музикални инструменти.

За да изпълнява част от дейностите, лютиерът трябва да може да разчита работни чертежи. При изпълнение на дейности, свързани с изготвянето на лака за музикалните инструменти, лютиерът може да работи както с натурални, така и с изкуствени химически вещества – различни видове смоли, разтворители, пигменти и оцветители. Лютиерът трябва да бъде подвижен и сръчен.

При упражняването на професията се изисква издръжливост за работа при еднообразна рутинна дейност, концентрация на вниманието и наблюдателност, пространствена представа и въображение, търпение, упоритост и готовност за работа в екип в предприятие.

Лютиерът работи в специално обзаведено за целта ателие или студио.

Работното му време е с нормална продължителност. Обикновено извършва еднообразна рутинна работа, но при изработка на специфичен музикален

инструмент или реставрация на уникален музикален инструмент люттиерът извършва разнообразни дейности, за които са необходими допълнителни проучвания.

Люттиерът използва инструменти и приспособления за ръчна обработка на дървото (длета, пили, резци, рендета, различни видове триони, цикли, замерващи инструменти и др), както и дървообработващи машини и приспособления (банциг, абрихт, шлайф, фреза, бормашина и др.). За финалното лакиране на готовите музикални инструменти се използват четки и тампони за полиране, както и компресор с шприц-пистолет. Необходими са специфични приспособления за звукова настройка.

2.2. Възможности за продължаване на професионалното обучение

След придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията „Люттиер“, обучаваният има право да продължи обучението си в люттиерски школи или да практикува при утвърдени майстори-люттиери с цел повишаване на квалификацията и усъвършенстване на професионалните умения.

2.3. Възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД) в Р България (утвърдена със Заповед на министъра на труда и социалната политика № 742 от 27.12.2005 г; № 416 от 08.06.2006 г; № 884 от 07.11.2006 г; № 969 от 28.12.2007 г.; № РД 01/1114 от 30.12.2008 г.).

Придобилият трета степен на професионална квалификация по професията „Люттиер“ може да работи самостоятелно, както и в предприятие за изработка на струнни музикални инструменти, на следните длъжности от НКПД: 7312-2002 Люттиер; 7312-2017 Производител, струнни музикални инструменти; 7312-2019 Работник, поправка на музикални инструменти; 7312-2014 Производител, народни музикални инструменти.

3. Цели на обучението

3.1. Цели на обучението по общата задължителна професионална подготовка – единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията, обучаваният трябва да:

- познава, спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд;
- умее да опазва околната среда;
- познава съществуващите икономически отношения, процеси и явления, свързани с производството на струнни музикални инструменти;
- познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда, разбира договорните отношения между работодател и работник;
- участва активно при изпълнение на задачите, съдейства на членовете на екипа при изпълнение на задачите и търси помощ от тях, отнася се с чувство на отговорност при изпълнение на задачата, която му е възложена;
- осъществява ефективни комуникации с колеги, клиенти и с прекия си ръководител;
- разбира своята роля в дейността на предприятието, съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си;
- умее да намира информация с помощта на компютър, работи с текстообработваща програма;
- ползва техническа и технологична документация на чужд език.

3.2. Цели на обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка – единна за всички професии от професионално направление 215 „Художествени занаяти“

След завършване на обучението по професията, обучаваният трябва да:

- познава и спазва изискванията и разпоредбите на нормативните документи, регламентиращи дейностите в занаятчийското производство;
- съзнава необходимостта и познава начините за повишаване на квалификацията си.

3.3. Цели на обучението по специфичната за професията „Лютиер” задължителна професионална подготовка

След завършване на обучението по професията, обучаваният трябва да:

- разпознава основните видове дървесина, използвана за изработване на струнни музикални инструменти, както и техните свойства;
- разпознава основните видове смоли, разтворители и пигменти, необходими за изготвянето на лакове за струнни музикални инструменти, както и техните свойства;
- работи с основните видове дървообработващи машини и инструменти за ръчна обработка на дървото;
- чертае основни моделни разработки и изработва шаблони;
- разработва и прилага технологичната последователност за изработване на видовете струнни музикални инструменти;
- владее всички етапи от технологичния процес;
- контролира качеството на извършената работа.

3. Резултати от ученето

Компетенция	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
Общи за професията	
1. Познава и спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда в предприятието/ работилницата/ ателието	1.1. Описва вредното въздействие на препаратите за довършителна обработка на дървения материал върху човешкия организъм; 1.2. Оказва долекарска помощ при инциденти, възникнали при работа с дървообработващи машини и инструменти; 1.3. Изброява правилата за безопасна работа с инструменти и машини; 1.4. Разпознава опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа; 1.5. Работи правилно и безопасно с инструменти и машини; 1.6. Ползва лични предпазни средства; 1.7. Познава и спазва правилата и процедурите за пожарна и аварийна безопасност и борба с пожарите; 1.8. Използва по предназначение средства за противопожарна защита (кофпомпа, пожарогасител и др.); 1.9. Събира и изхвърля отпадните продукти на определените за целта места при спазване на изискванията за опазване на околната среда.
2. Подбира и подготвя дървения материал за изработване на струнни	2.1. Познава различните видове дървесина, които се използват за изработване на струнни музикални инструменти;

Компетенция	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
музикални инструменти	<p>2.2. Познава специфичните изисквания към качествата (физикомеханични свойства) на дървесината за производство на струнни музикални инструменти;</p> <p>2.3. Разпознава недостатъците на дървесината, които я правят неподходяща за изработване на инструменти;</p> <p>2.4. Подбира подходяща дървесина за различните части на струнните музикални инструменти;</p> <p>2.5. Разкроява дървесината за различните части на струнни музикални инструменти;</p> <p>2.6. Съхранява дървесината за производство на струнни музикални инструменти при подходящи условия (температура, влажност и др.).</p>
3. Изработва детайли на струнни музикални инструменти	<p>3.1. Познава видовете и моделите струнни музикални инструменти;</p> <p>3.2. Познава основните видове лъкове и материалите за тяхната изработка;</p> <p>3.3. Различава отделните елементи, от които са съставени струнните музикални инструменти;</p> <p>3.4. Познава технологичната последователност на операциите за изработване на струнни музикални инструменти;</p> <p>3.5. Разпознава и знае предназначението и правилата за работа с различните видове инструменти и приспособления;</p> <p>3.6. Познава и използва дървообработващи машини (банциг, абрихт, шлайф, фреза, бормашина и др.), като спазва правилата за безопасна работа с тях;</p> <p>3.7. Разчита и ползва чертежи и шаблони;</p> <p>3.8. Извършва първоначална груба обработка на отделните детайли с дървообработващи машини;</p> <p>3.9. Извършва основната и довършителната финална обработка на отделните детайли с подходящи инструменти.</p>
4. Оформя цялостната конструкция на струнни музикални инструменти	<p>4.1. Познава начините за свързване на отделните детайли;</p> <p>4.2. Познава видовете лепила за дървесина, използвани в изработването на струнните музикални инструменти;</p> <p>4.3. Познава помощните приспособления (калъпи, стяги и др.) за сглобяване на струнни музикални инструменти;</p> <p>4.4. Сглобява отделните елементи на струнни музикални инструменти в цялостна конструкция, като спазва технологичните изисквания;</p> <p>4.5. Извършва довършителни работи (изцикляне, шлайфане, фасониране).</p>
5. Лакиране на струнния музикален инструмент	<p>5.1. Познава различните начини за нанасяне на лаковото покритие върху инструмента;</p>

Компетенция	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
	5.2. Познава видовете лакове, използвани при струнните музикални инструменти; 5.3. Подбира вида лак и начина за нанасянето му върху конкретен музикален инструмент; 5.4. Подготвя инструмента за байцване и грундиране; 5.5. Байцва, шлайфа и грундира музикалния инструмент и го подготвя за лакиране; 5.6. Нанася основния лак върху музикалния инструмент в съответствие с технологичните изисквания; 5.7. Шлайфа и извършва финално полиране на музикалния инструмент.
6. Поставя гарнитурите и настройва струнния музикален инструмент	6.1. Изброява видовете гарнитурни – аксесоари (ключове, струнник, подбрадник), струни и магаренце; 6.2. Подбира подходящи гарнитурни за конкретен музикален инструмент; 6.3. Монтира/поставя гарнитурите върху струнни музикални инструменти; 6.4. Настройва изработения инструмент като ползва камертон, тунер и др.
7. Поправя струнни музикални инструменти	7.1. Преценява повредите по струнния музикален инструмент; 7.2. Подбира начините за поправка на инструмента; 7.3. Залепва или подменя с нови повредените части; 7.4. Извършва при необходимост ретуш на поправения инструмент; 7.5. Поставя струните и настройва музикалния инструмент.
8. Реализира на пазара изработения музикален инструмент	8.1. Познава особеностите на пазара на музикални инструменти; 8.2. Проучва възможностите за реализация на готовото изделие; 8.3. Определя цената на готовото изделие; 8.4. Познава начините за защита на авторските права; 8.5. Консултира клиентите при избора на струнен музикален инструмент; 8.6. Представя изработените музикални инструменти пред клиенти, на изложби, на конкурси и др.
9. Създава подходящи условия за труд в ателието	9.1. Познава нормативните актове за извършване на дейността; 9.2. Подбира подходящо обзавеждане и оборудване на ателие за изработване на струнни музикални инструменти (машини, инструменти и приспособления); 9.3. Осигурява подходящи условия в съответствие с изискванията на технологията за производство на струнни музикални инструменти (осветеност, осветление, температура, влажност и др.).

Компетенция	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
Специфични за специалност „Класически инструменти”	
10. Познава историята на лютнерството и неговото развитие	10.1. Познава стиловете на класическите струнни музикални инструменти и техните конструктивни характеристики през различните епохи; 10.2. Познава видовете и моделите класически струнни музикални инструменти; 10.3. Познава творчеството на най-известните майстори лютниери, представители на различни лютниерски школи; 10.4. Борави с терминология и понятия, свързани с лютниерството.
Специфични за специалност „Народни инструменти”	
11. Познава историята на изработването на струнните народни инструменти	11.1. Познава историята и развитието на народни струнни музикални инструменти и техните конструктивни характеристики през различните епохи; 11.2. Познава видовете народни струнни музикални инструменти; 11.3. Познава творчеството на най-известните български майстори на народни струнни музикални инструменти; 11.4. Борави с терминология и понятия, свързани с изработването на народни струнни музикални инструменти.

5. Изисквания към материалната база

5.1. Учебен кабинет

Обзавеждането на учебния кабинет включва: работно място на преподавателя (работна маса и стол), работно място на всеки обучаван (работна маса и стол), учебна дъска, мебели (предимно шкафове за различни цели, гладка свободна стена за окачване на табла, платно за прожектиране, дъска за писане и други средства за обучение, дидактическа техника, компютър с мултимедия).

Учебният кабинет трябва да разполага с учебни табла с таблици на размери, чертежи, снимки, както и образци/модели на струнни музикални инструменти и техните детайли, гарнитури и аксесоари.

5.2. Учебно ателие

Трябва да има самостоятелно работно място за всеки обучаван, оборудвано с дърводелски тезгях, стол, шкаф (витрина), настолна лампа, с комплект дървообработващи инструменти (длета, рендета, пили, измервателни инструменти, шлицери, цикли и др.).

Ателието трябва да разполага с шкаф за калъпи, модели, стяги, както и единични специфични дървообработващи инструменти за общо ползване.

Ателието трябва да бъде оборудвана с шмиргел, бормашина (настолна и ръчна) и зеге.

Помощно оборудване – прахосмукачка, калибри.

Консумативи – дървен материал, гарнитури и аксесоари, спомагателни материали (лепила, шкурка, лакове), рулетки, моливи, четки и др.

5.3. Учебна работилница по дървообработване

Учебната работилница по дървообработване трябва да бъде оборудвана с универсални дървообработващи машини – циркуляр, банциг, абрихт, щрайхмус и фреза.

6. Изисквания към обучаващите

Преподавателите по теория и практика трябва да притежават образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“ и квалификация по лютиерство.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните знания и умения.

Проектът на ДОИ за придобиване на квалификация по професията „Лютиер“ - трета степен на професионална квалификация е разработен от Андриян Андреев и рецензиран от Христо Николов и одобрен от експертната комисия по професионално направление „Изкуства“ на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) с Протокол № 11/12.06.2009 г.

Проектът на ДОИ за придобиване на квалификация по професията „Лютиер“ - трета степен на професионална квалификация е приет от Управителния съвет на НАПОО с Протокол № 08/17.06.2009 г.